

SUKI – GLOSA BOJ Z MLINI NA VETER
»Doseganje atipičnih delavcev«
/Ljubljana, 26. in 27. 01. 2016/

Drage prijateljice in prijatelji, spoštovani gostje, vsi prisotni.

Organizatorji so mi namenili posebno čast: na kratko moram spregovoriti o zgodovini naših prizadevanj za pravice ponižanih in razžaljenih. Spoštljivo se jim zahvaljujem, predvsem Denisu Miklavčiču, ker se je vse skupaj začelo z njim.

Honorarci so bili zmeraj nekaj manjvrednega, na robu družbe. Še v prejšnjem režimu niso imeli pravic, ne do tekočega računa na banki, ne do kreditov, pa tudi do izobraževanja ne. Kolega Denis se je nekoč zelo želel udeležiti seminarja o organizaciji dela, a mu je takratna producentka redakcije na nacionalni televiziji, kjer je delal, rekla, da je seminar samo za zaposlene. Kljub temu, da je hotel plačati, se ni omeščala. Opravljal pa je popolnoma isto delo kot zaposleni, le da zanj niso veljali normativi in delovni čas. Kaj šele plačilo! To je bilo tako mizerno, da jim je producentka plačevala dodatek za socialne prispevke preko potnih nalogov. Ko je tudi njegova žena pričela honorarno delati, pa so ji krili samo polovico prispevkov, češ, ženskam plačamo manj! Namesto dopusta si je poiskal kakšno delo pri filmu ali drugih poletnih projektih, da je lahko preživel. Ker upanje umre predzadnje, se je s tem nekako sprijaznil. A vdal se ni, kljub temu, da so ga vztrajno spotikali. Še leta 1987 so mu pogojevali zaposlitev z včlanitvijo v zvezo komunistov.

In potem je junija 1991 prišla osamosvojitve. Novi začetki in novo upanje. Honorarci in drugi prekarci so potrpežljivo čakali, da se jih bo kdo spomnil. A so ostali pozabljeni od Bogá in ljudi. Še naprej so bili cenena delovna sila in drugorazredni državljani in še naprej so delali namesto zaposlenih, ki so prejeli plačo zato, ker so bili v službi, in ne zato, ker bi delali. Med desetdnevno vojno so bili zelo primerni za dežuranje in pokrivanje izpada zaposlenih na RTV, ki jih iz različnih vzrokov ni bilo na delovnem mestu. Po umiritvi razmer se jih je vodstvo RTV spomnilo z zahvalnim pismom, medtem ko so zaposleni prejeli denarno nagrado.

Nekateri so si izborili pravico do štirih tednov plačanega dopusta in plačila socialnih prispevkov. Slabše se je godilo filmskim delavcem, saj je produkcija slovenskih filmov upadla, dela v drugih republikah bivše države ni bilo več, producenti niso imeli denarja, naš trg pa je preplavila ameriška produkcija. Tako so si poiskali delo drugje, postali so telefonisti, vratarji in podobno. Znanje in iskušnje so odšle iz filmske dejavnosti. Ministrstvo za kulturo je celo ugotovilo, da je filmska industrija predraga za tako majhen trg kot je Slovenija. Na srečo so ukinitve slovenske filmske dejavnosti preprečili v Strasbourgu, kjer so dejali, da je Islandcev le 300.000, pa imajo še kako dober film. Poleg tega je film del nacionalne kulture.

Prelomno pa je bilo nepojmljivo in necivilizacijsko dejanje: TV Slovenija je honorarcem odvzela pridobljene pravice do dopusta in plačila prispevkov za socialno varnost. Na Denisovo pobudo je Društvo slovenskih filmskih ustvarjalcev marca 1997 sprejelo resolucijo o delu samostojnih filmskih in televizijskih delavcev. Z njo so zahtevali pravice iz splošne kolektivne pogodbe,

kolektivne pogodbe za kulturo in kolektivne pogodbe javnega zavoda RTV Slovenija. Osnova za izračun honorarja naj bo bruto vrednost primerljivega delovnega mesta, z vsemi dodatki iz kolektivne pogodbe, vključno za delovno dobo. Bolniški in redni dopust, nadure, nedeljsko, praznično in nočno delo, stroški prehrane, prevoza in podobno – vse to naj se uredi s kolektivno pogodbo. Potrebno je zavarovati tudi strokovnost poklicev, samostojni delavec mora imeti priznan status, preden ga delodajalec angažira za opravljanje strokovnega dela.

Ne bom navajal vseh aktov in sestankov in poti od Poncija do Pilata, ker jih je preveč. Moram pa izpostaviti, da se je Denis aprila 1997 povezal s predsednikom Sindikata Glosa Dorom Hvalico. Tedaj je bilo prvič vzpostavljeno sindikalno delovanje samozaposlenih, Glosa si je edina drznila pod svoje okrilje vzeti prekarce v kulturi. Že decembra 1997 je bila Glosina sindikalna konferenca samostojnih ustvarjalcev na področju kulture in informiranja SUKI včlanjena v EURO – MEI in je vse od tedaj izjemno mednarodno aktivna in spoštovana. Leta 2005 smo na Ekonomsko socialnem svetu predlagali ustanovitev medresorske delovne skupine za razreševanje problematike samozaposlenih v kulturi in leta 2009 je bila na Ministrstvu za kulturo tudi ustanovljena.

Prizadevanja SUKI so bila in ostajajo: status samozaposlenih v kulturi iz delodajalcev spremeniti v delavce, s čimer bi dobili pravico do socialnega dialoga in sklepanja kolektivnih pogodb. Predlagane spremembe Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo, podprte tudi na lizbonski Generalni skupščini UNI – MEI oktobra 2015, temeljijo ravno na predlogu SUKI-jeve kolektivne pogodbe za samozaposlene. A so se zataknille v medresorski proceduri, ker jim hudo nasprotujejo zasebni poslovni subjekti, t.i. nevladne organizacije, ki izkoriščajo delo svobodnjakov za izvajanje projektov in programov, ki so (skromno) financirani na podlagi razpisov Ministrstva za kulturo, zaradi česar ti zasebniki ne plačujejo ustreznih svojih sodelavcev. Naj kultura ostane javna dobrina, kakovostna, subvencionirana in dostopna najširši množici, dvignimo pa prekarce, ker si to zaslužijo. S strogimi mehanizmi nadzora razvijmo trg kulturnih dobrin, davkoplačevalski denar naj bo usmerjen v njegovo spodbujanje in v spodbujanje vstopa na zunanje trge. Zahtevamo konec nehumanega izkoriščanja. Zahtevamo, da nas pravni sistem zavaruje kot šibkejšo stran. Zahtevamo varno in zdravo delovno okolje ter nasprotujemo netipičnim, nedostojnim in kulturnega človeka ne vrednim oblikam dela. Zahtevamo vzpostavitev človeškega dostojanstva na področju kulture in na trgu delovne sile nasploh. Znova in spet pozdravljamo izjavo priznanega slovenskega pisatelja, da narod, ki se pogreza v barbarstvo, lahko rešuje samo kultura.

Prvega predsednika SUKI-ja Denisa Miklavčiča je pred slabimi tremi leti nasledil naš novinarski kolega Mirsad Begić. Je strokovnjak in avtoriteta na tem področju, ki iz prve roke pozna resnične probleme prekarcev, saj je bil sam eden njih. Vesel sem, da bo s svojimi bogatimi izkušnjami tudi on prispeval na tem pomembnem dogodku.

Kolegice in kolegi, uspešno delo še naprej.

Mitja Šuštar